
Urejanje vasi v deželi Baden-Württemberg: Poročilo o strokovnem obisku

Author(s): Breda OGORELEC

Source: *Urbani Izziv*, No. 14, INOVATIVNO MESTO (november 1990), pp. 80-82

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179970>

Accessed: 26-09-2018 12:05 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Na tem izhodišču gradi avtorica knjige, napisano z namenom, da bodo odločitve o prihodnosti pretehtane, da ne bi več sprejemali enostranskih odločitev, ampak z znanstvenim planerskim pristopom pomagali pri velikih spremembah na zemeljski obli v prihodnosti.

Na koncu vsakega poglavja, v katerih so analize primerov ameriških mest, je del z izvlečkom, kaj je tisto, kar je narobe in kar je bilo napačno pri načrtovanju ali nenačrtovanju mest zatem so smernice, kaj bi lahko naredili za izboljšanje stanja in kaj bi moral vsebovati plan za vsako mesto.

V epilogu nakaže razvojne poti mest in vizijo kompromisa med zahtevami družbe in okoljem.

Vesna Kolar Planinšič, dipl. inž. ur. kraj.,
Katedra za prostorsko planiranje, FAGG,
Ljubljana

Breda OGORELEC Urejanje vasi v deželi Baden- Württemberg

Poročilo o strokovnem obisku

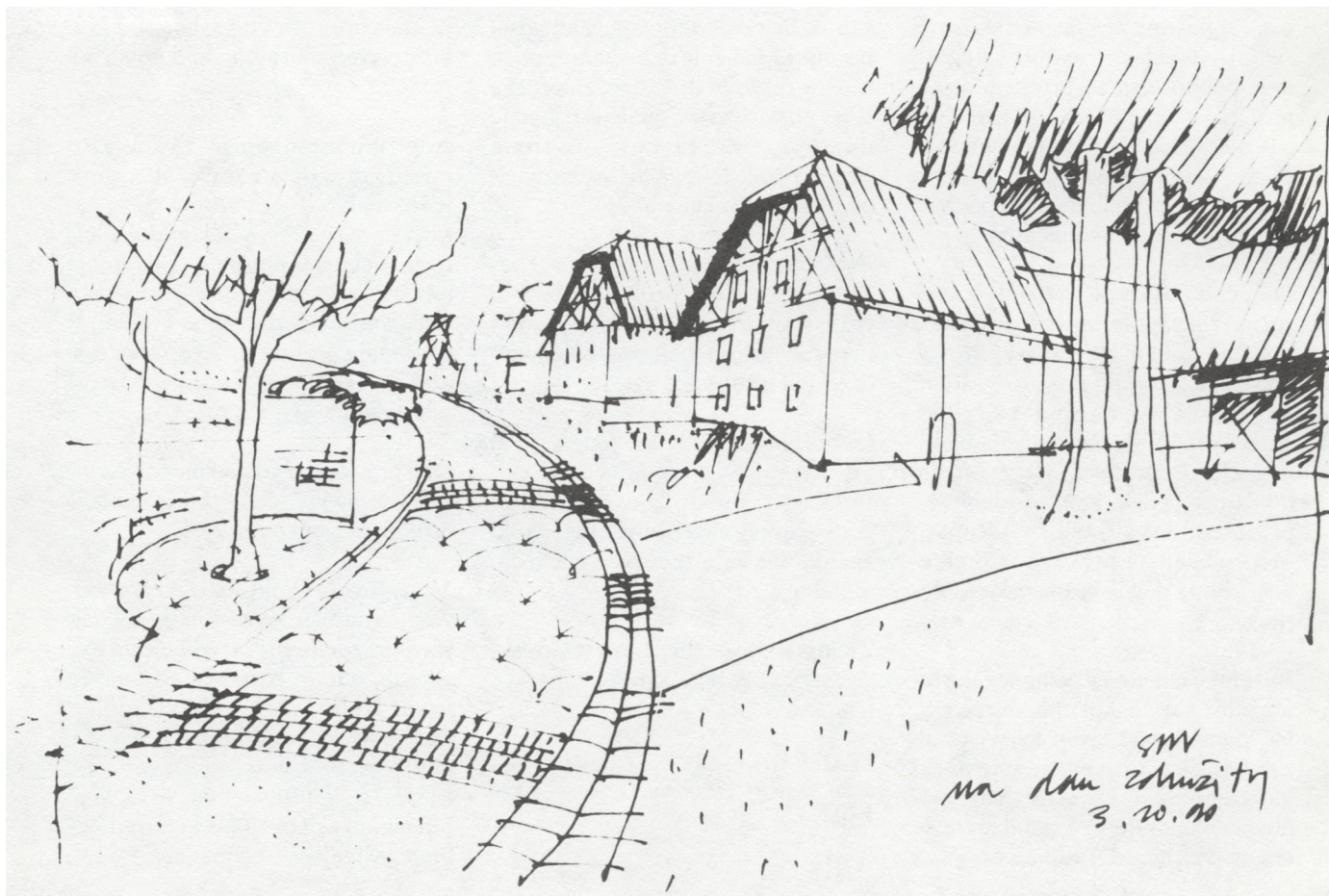
Na Urbanističnem inštitutu smo pred letom dni vzpostavili stik z Oddelkom za načrtovanje podeželskih naselij Fakultete za arhitekturo v Stuttgartu in z deželnim ministrom. Pismenim stikom je prve dni oktobra sledil strokovni obisk v deželi Baden-Württemberg, ki sva se ga z Urbanističnega inštituta udeležila Saša Dalla Valle in Breda Ogorelec, pridružili pa sta se Daniela Bida (Upravna organizacija za urbanistično načrtovanje) in Marjeta Premelč (Domplan) iz Kranja.

Cilja strokovnega obiska sta bila:

- spoznati strokovni in organizacijski vidik urejanja vasi in podeželja nasploh (Oddelek za načrtovanje podeželskih naselij na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Stuttgartu, ministrstvo za podeželje, prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo dežele Baden-Württemberg, Biro K. Schulz v Münchnu) in
- podrobneje spoznati zakonodajo s področja urbanističnega načrtovanja (notranje ministrstvo dežele Baden Württemberg), vendar tokrat predstavljamo le prvi sklop, tj. urejanje vasi*.

"Vas ni več tisto, kar nikoli ni bila" (Fastnacht)

Urbanistično urejanje vasi je bilo v preteklosti zapostavljeno tudi v deželi Baden-Württemberg, zdaj pa si konkurirata kar dva programa, vsak s svojim budžetom: program Razvoja vasi, ki ga pretežno financira

ministrstvo za podeželje, prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo, in program Mestna prenova, ki zajema predvsem posamezne mestne predele, lahko pa se vanj vključijo tudi deli vasi.

Program Razvoj vasi (Dorfentwicklung) nam je predstavil Hansjörg Fastnacht z ministrstva za podeželje. To je program, ki ga izvajajo že več kot 25 let in je bilo vanj vključenih okrog 3000 vasi. Doslej je program prešel več razvojnih faz: na začetku (v 60. letih) je prevladovalo rušenje obstoječih poslopij in gradnja novih, sledilo je obdobje, ko so skrb posvečali predvsem izboljšanju zunanje podobe vasi in ureditvam površin za prosti čas (to je obdobje prenove, ki pa se je omejila predvsem na fasade; pozitiven rezultat tega obdobja je bil v tem, da so ljudje spoznali vrednost obstoječe gradbene substance in kvalitete čeprav le na zunaj urejene vasi). Tretja faza (po letu 1975) razvija vas kot stanovanjsko, delovno in življenjsko okolje. Četrta faza se pravkar pričinja in poudarja predvsem vidik kulture.

Ukrepi, s katerimi izvajajo program Razvoj vasi, so:

- prenova in novogradnja (prenova, ki naj izboljša bivalne pogoje in zunanost stavb, sprememba namembnosti poslopij brez funkcije za skupne potrebe, za stanovanja ali za poslovne dejavnosti, zaposlitve gradbenih vrzeli, ohranjanje kulturnih spomenikov),
- izboljšanje prometnih razmer in zunanje ureditve (vasi primerno oblikovanje cest, poti, trgov in zasebnih zemljišč, ki ležijo ob njih, ureditve dostopov do gradbenih vrzeli, ureditve, ki zmanjšujejo hitrost tranzitnega prometa),
- vzdrževanje in ustvarjanje ekološko ustreznih odprtih prostorov (ureditve zelenih površin v vasi, povezave biotopov v naselju in biotopov na okoliških kmetijskih površinah, renaturacija vodotokov, ureditev ribnikov),
- pridobivanje stavbnih zemljišč in odstranitve objektov (tudi za gradnjo na robu vasi za mlade

družine),

- načrtovanje in svetovanje (razvojna zasnova kraja, svetovanje med izvajanjem, raziskave in modelne študije).

(Ob tem velja omeniti, da se infrastrukturno urejanje financira iz drugih virov, ne iz sredstev za razvoj vasi.)

Omenjene ukrepe sofinancirajo z nepovratnimi sredstvi, ki dosežejo do 30% (za zasebnike), do 50% ali celo do 70% (za občine) vrednosti investicije, odvisno od vrste ukrepa. Denar zagotavlja deloma dežela, deloma so to tudi zvezna sredstva, dodeljevanje pa - za razliko od Bavorske - ni vezano na komasacije. Urejajo se le tiste vasi, kjer je s strani vaščanov in občine dovolj velik interes, saj preostale stroške krijejo občine oz. investitorji sami. Država (dežela) urejanja ne zahteva, temveč ga **podpira**.

H. Fastnacht pravi, da je vas od včeraj iluzija - za vaška jedra je namesto konzervacije potrebna preobrazba v živo središče, za območja nove gradnje pa integracija s pomočjo prepletanja. Bistvenega pomena so želje bodočih vaščanov, zato jim je treba dati možnost, da sodelujejo v spreminjanju vasi. Kajti ko vaščani postanejo soodgovorni za oblikovanje svoje prihodnosti, raste tudi njihova zavest.

"Prebivalci načrtujejo, načrtovalci pomagajo" (Simons)

Profesor Detlev Simons predava na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Stuttgartu in vodi njen oddelek za načrtovanje podeželskih naselij. Pri programu Razvoj vasi sodeluje že od začetka, zato pozna tudi njegovo ozadje.

Po reformi občin, ko so v Nemčiji združili nekdanje majhne občine v večje (le-te so v primerjavi z našimi še vedno majhne), je med ljudmi prišlo do apatije oz. umika, saj niso več želeli sodelovati v upravljanju novih, njim odtujenih teritorialnih enot. Poleg tega je v začetku 70. let tudi

zvezna politika pospeševala razvoj mest, podeželje pa je bilo zapostavljeno. Tako je postala zamisel o programu Razvoj vasi politično zaželena. Univerzo (profesorja Simonsa) je deželno ministrstvo za kmetijstvo prosilo za pomoč že pri snovanju zasnove programa. Univerza sodeluje predvsem s pomočjo raziskovalnega dela, zlasti z vzorčnimi načrti oz. modeli (načrtov za razvoj vasi univerza ne izdeluje, saj bi sicer prišla v konflikt z Zbornico arhitektov).

Profesor Simons si prizadeva, da bi bila pozornost načrtovalcev usmerjena ne zgolj v teksturo (v fasade), temveč v strukturo, saj so vasi doživele predvsem strukturno preobrazbo, ter da bi bilo **oblikovanje vasi funkcijam primerno**. Zagovarja tesno sodelovanje s krajevnim prebivalstvom in spodbujanje samo-inciative, zato tudi geslo "Prebivalci načrtujejo, načrtovalci pomagajo".

In s kakšnimi prijemi se lotevajo sodelovanja z ljudmi? Enostavnega recepta, ki bi bil vedno učinkovit, iz profesorja Simonsa ni mogoče izva-
biti - opozarja, da se je treba prilagoditi razmeram v posamezni vasi. Ponekod je najbolj učinkovita delovna skupina (skupina okrog 10 ljudi, ki sodeluje z načrtovalcem, v njej so npr. tudi stari in ženske), drugod razstave, na katerih vaščani dajejo lastne predloge, spet drugje razgovori, ki jih načrtovalec opravi po gospodinjstvih - predvsem pa so dragoceni stiki z županom, saj le-ta dobro pozna krajevne razmere. Zelo dobre rezultate so dale tudi predstavitev v merilu 1 : 1, pri urejanju prometa pa načrtovanje neposredno v prostoru, skupaj s prebivalci.

Predpise profesor Simons v glavnem zavrača - pa naj gre za predpisovanje načrtovalskega postopka (ne strinja se npr. s predpisanim postopkom sodelovanja z javnostjo, kakršen velja na Spodnjem Saškem) ali za predpise o gradnji (zadoščal naj bi en sam predpis: "Vsakdo, ki namerava graditi, mora svojo namero prijaviti", takrat pa bi moral dobiti strokoven nasvet).

Skupaj smo si ogledali štiri vasi, ki so bile urejene v sklopu programa "Razvoj vasi"; za dve lahko rečemo, da sta vasi le še po zunanjem videzu, dejansko pa gre za spalna naselja. V vasi sta le še dve ali tri kmetije, pa še te verjetno niso čiste. Rezultat programa v omenjenih vaseh so predvsem prometne ureditve in ureditve osrednjih vaških prostorov (tlaki, vodnjaki, zasaditve, čakalnica za avtobus), ponekod tudi ureditve ograj in opornih zidov. (Le mimogrede: vse vasi morajo imeti - in tudi imajo - kanalizacijo in čistilno napravo, hiše izven naselij pa morajo imeti individualno čistilno napravo.)

"Demokratičen je lahko le postopek planiranja, ne pa tudi plan" (Schulz)

Da bo pogled na urejanje vasi bolj zaokrožen, predstavljamo še nekaj misli iz pogovora z arhitektom Klausom Schulzem. Biro Schulz iz Münchna je namreč izdelal več načrtov ureditve vasi (Dorferneuerung na Bavarskem, isto kot Dorfentwicklung v Baden-Württembergu) in še vedno sodeluje pri njihovem izvajanju. Njihovo delo se namreč ne konča z oddajo načrta prenove vasi, temveč vaščanom, ki nameravajo graditi, tudi individualno svetujejo (Bauberatung). Predstavil je primer gradnje na robu vasi, kjer jim je uspelo investitorja prepričati, da je opustil neprimeren projekt in sprejel njihov predlog. Schulz (enako tudi Simons) opozarja, da je pri svetovanju potrebno pustiti ljudem dovolj časa - to pomeni več mesecev -, da predlog načrtovalca sprejmejo za svojega. Prva reakcija je namreč običajno odklonilna.

Schulz nasprotuje temu, da bi ljudem glede gradnje dovoljevali vso svobodo oz. da bi gradili zgolj po svojem okusu. V nasprotju s profesorjem Simonsom je prepričan, da so predpisi o urejanju vasi potrebni. Trdi namreč, da svobodna gradnja vodi v kaos.

V zaključku želimo posebej opozoriti na naslednje **glavne značilnosti**

programa Razvoj vasi, predvsem glede na razmere pri nas:

- program temelji na prostovoljnosti, instrument izvajanja ni prisila (je brez pravne moči), temveč finančno stimuliranje,
- pogoj za vključitev v program je visoka stopnja motiviranosti vaše skupnosti,
- pri izdelavi koncepta igrajo pomembno vlogo želje prebivalstva, zato med vaščani in načrtovalci teče dolgotrajen in strpen dialog (pogoj zanj pa je ustrezna osebna kultura in strpnost ter neobremenjen odnos vaščanov do stroke oz. uprave),
- program je izrazito problemsko naravnano (razrešuje konflikte),
- s programom želijo doseči predvsem regeneracijo vsebine, ne le oblike vasi (zato dajejo dodatne ugodnosti mladim družinam, ohranjanju in ustvarjanju delovnih mest ipd.),
- cilji in mehanizmi so jasno in enostavno definirani, a je hkrati značilna relativno visoka stopnja fleksibilnosti (postopek ni zapleten - ocenjujemo, da manj kot na Bavarskem ali v Hessnu), vtis imamo, da je marsikaj prepuščeno improvizaciji oz. prilagajanju specifičnim krajevnim razmeram, saj so formalni okvirji še dovolj široki za različice, ki se pojavljajo v praksi.

mag. Breda Ogorelec, dipl. geogr.

Seznam priročnikov in gradiv, ki smo jih prinesli s strokovnega obiska, je vključen v prispevek Novosti v knjižnici UI.

Marija M. DEKLEVA Poročilo o študijskem bivanju v Švici

V okviru programa svojega diplomskega študija na temo Pomen slovenske podeželske pokrajine za turistično rekreacijo (oziroma po-

men turistične rekreacije za podeželje) sem močno vezana na sodelovanje s tujimi inštitucijami, saj je nujno poznati pristope pri proučevanju in načrtovanju turizma v sosednjih, nam podobnih srednjeevropskih deželah. Zato sem v avgustu in septembru 1990 dva meseca študijsko bivala na ustreznih inštitucijah v Švici: Geographisches Institut der Universität Zürich - Irchel, Abteilung Wirtschaftsgeographie (prof. dr. Hans Elsasser) in Geographisches Institut der Universität Bern (prof. dr. Paul Messerli, direktor).

Moje študijsko bivanje je vsebovalo: zbiranje in študij literature na temo stanja, problemov in trendov evropskega turizma,

- razgovore z strokovnjaki o omenjeni problematiki,
- iskanje sedanjega in potencialnega bodočega mesta Slovenije v evropskem turizmu,
- seznanjanje s konkretnimi švicarskimi projekti, problemi, pristopi, metodami, rešitvami, posledicami.

Tematska področja proučevanj, s katerimi sem se seznanjala, potekajo predvsem v okviru mednarodnega projekta Man and biosphere. V okviru podprojekta Man's impact on mountain ecosystems se izvaja v Švici nacionalni raziskovalni program Socioekonomski razvoj in ekološka obremenjenost hribovskih območij. Na kratko povedano gre za soodvisnost učinkov med gospodarskimi aktivnostmi, rabo tal in prvobitnostjo. Področje turizma v hribovitih območjih je v tem programu močno zajeto, način obravnavanja pa bi na kratko lahko označili z naslovom Za s človekom in naravo usklajeni razvoj turizma. Naj naštejemo nekatere teme:

- alpske dežele v evropskem turizmu,
- turistične in neturistične razvojne možnosti hribovskih območij,
- kmetijstvo - industrija - turizem - infrastruktura v hribovskem življenjskem in gospodarskem prostoru,